

การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดสุพรรณบุรี

กรแก้ว ทัทมาลัย วทม.*

บทคัดย่อ

การวิจัยและพัฒนานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย และศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดสุพรรณบุรี เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ รูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย แบบสอบถาม แบบรายงานผลการประเมินพัฒนาการเด็ก และแบบบันทึกผลการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย DSPM เก็บข้อมูลใน 2 ส่วนดังนี้ ส่วนที่ 1 การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้อำนวยการโรงพยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ครูพี่เลี้ยง และผู้นำชุมชน จำนวน 30 คน ส่วนที่ 2 การประเมินประสิทธิผลรูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย เก็บข้อมูลในกลุ่มครูพี่เลี้ยงเด็ก จำนวน 80 คน (กลุ่มทดลอง และกลุ่มเปรียบเทียบ กลุ่มละ 40 คน) และกลุ่มเด็กที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้า จำนวน 80 คน (กลุ่มทดลอง และกลุ่มเปรียบเทียบ กลุ่มละ 40 คน) โดยกลุ่มทดลองจะใช้รูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่พัฒนาขึ้น ส่วนกลุ่มเปรียบเทียบใช้รูปแบบเดิมที่ปฏิบัติกันมา ระยะเวลาเก็บข้อมูลก่อนและหลังการทดลอง 6 เดือน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา Independent t-test และ Paired sample t-test

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วย 2 กลวิธีคือ 1) จัดการเรียนการสอนกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ตามหลักสูตรและแผนการสอนชุดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย โดยครูพี่เลี้ยงเป็นระยะเวลา 6 เดือนติดต่อกัน 2) เฝ้าระวังและคัดกรองพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยครูพี่เลี้ยงเด็ก และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ปีละ 2 ครั้ง และ 3) ติดตามและเยี่ยมบ้านเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้า ทั้งนี้ จากการประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย พบว่า ครูพี่เลี้ยงเด็กเกิดความรู้ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย มีพฤติกรรมการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยดีขึ้น และทำให้เด็กมีพัฒนาการดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.05$)

จากผลการวิจัย ควรใช้รูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย และดำเนินการในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่าง ๆ ต่อไป

คำสำคัญ : เด็กปฐมวัย รูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

* นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี

Corresponding author: กรแก้ว ทัทมาลัย Email: kaewssj@gmail.com

The Development Model for Promoting Early Child Development at Child Care Centers in Suphanburi Province

Kronkaew Tupmalai, M.Sc.*

Abstract

The objectives of this research were to develop the model for promoting early child development (ECD) and to study the effectiveness and outcomes at child care centers in Suphanburi Province. The research was carried out with the model for promoting ECD, questionnaire EDC record form and Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM). A total of 30 persons (director of hospitals, public health officers, day care aids and community leaders) were the sample groups for ECD model development. 80 day care aids were allocated into experimental group and a comparison group (40 persons for each group) in order to assess an effectiveness of the ECD model. The study group was exposed to the developed ECD model whereas no model applied to the control groups. Pre and post intervention data were collected. ECD model was applied for 6 months thereafter post-intervention data was collected. Sample groups for ECD model's outcome assessment were young children aged 40 persons. Descriptive statistics, Independent t-test, and paired sample t-test were used to analyze data.

Results: ECD model interventions were carried out in child care centers in Suphanburi Province comprised of 4 strategies as following: 1) providing early child development activities according to the curriculum and lesson plan of promoting ECD for 6 months; 2) ECD surveillance and screening in child care centers by day care aids and public health officers 2 times a year and; 3) monitoring

* Public Health Technical Officer, Senior Professional Level, Suphanburi Public Health Office
Corresponding author: Kronkaew Tupmalai Email: kaewssj@gmail.com

and home health care the children with suspected delay development. The assessment of effectiveness of ECD model found that the experimental group revealed higher knowledge of promoting EDC, and ECD activity after exposing to ECD model as well as significantly higher total average score of children with suspected delay development ($p\text{-value} < 0.05$).

According to the results, there should be used the model for promoting ECD with general child care centers.

Key words: Early child, Promoting development model, Child care centers

บทนำ

เด็กเป็นทรัพยากรที่สำคัญของสังคมและประเทศ การดูแลเด็กอายุ 0 - 5 ปี นับเป็นช่วงเวลาสำคัญของการพัฒนาการเรียนรู้ ที่สมองมีการพัฒนาสูงสุด ซึ่งจะส่งผลต่อสติปัญญา บุคลิกภาพ และความฉลาดทางอารมณ์ การลงทุนเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตั้งแต่เด็กเล็ก จึงถือว่าเป็นการลงทุนที่คุ้มค่าที่สุด ทั้งด้านส่งเสริมพัฒนาการและโภชนาการ⁽¹⁾ แต่สถานการณ์ปัญหาการพัฒนาเด็กปฐมวัยไทย (อายุ 0 - 5 ปี) ในรอบ 36 ปีที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี พ.ศ.2522 จนถึงปี พ.ศ. 2557 พบว่า เด็กปฐมวัยร้อยละ 30 หรือ 1 ใน 3 ของเด็กเล็กในประเทศไทยมีแนวโน้มพัฒนาการล่าช้า ซึ่งถือว่ามีจำนวนที่สูงมาก โดยกรมอนามัย⁽²⁾ ยืนยันว่าเด็กอายุ 0 - 2 ปี มีพัฒนาการไม่สมวัยร้อยละ 22.0 และเด็กอายุ 3 - 5 ปี มีพัฒนาการไม่สมวัยสูงถึง ร้อยละ 34.0 โดยเฉพาะการพัฒนาด้านภาษา การใช้ภาษา และกล้ามเนื้อมัดเล็ก ซึ่งเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ของเด็ก และในปี พ.ศ. 2558 กระทรวงสาธารณสุข ได้ดำเนินการตรวจคัดกรองพัฒนาการเด็กปฐมวัยอายุ 42 เดือนทั่วประเทศ พบว่ามีเด็กเป้าหมายอายุ 42 เดือนได้รับการคัดกรองร้อยละ 97.3 พบเด็กสงสัยพัฒนาการล่าช้าถึง ร้อยละ 21.5⁽¹⁾ สำหรับจังหวัดสุพรรณบุรี ในปี 2559 พบเด็กสงสัยมีพัฒนาการล่าช้าถึงร้อยละ 18.9⁽³⁾

จังหวัดสุพรรณบุรีได้ดำเนินการโครงการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 โดยได้ดำเนินการตามกิจกรรมการเฝ้าระวัง และส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) ในชุมชน และในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดูแลและส่งเสริม

พัฒนาการเด็กกลุ่มเสี่ยง (DAIM) ในคลินิกสุขภาพเด็กดี โดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุข การสนับสนุนให้พ่อแม่ ครูผู้ดูแลเด็กและชุมชน มีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กตามวัย ปัญหาพัฒนาการล่าช้าของเด็กส่วนใหญ่มาจากการขาดการเลี้ยงดูและกระตุ้นพัฒนาการที่เหมาะสม⁽⁴⁾ ทั้งนี้ การเลี้ยงดูเด็กโดยครอบครัวส่วนใหญ่มีแนวโน้มลดลง เนื่องจากพ่อแม่ต้องไปทำงานนอกบ้านและพบว่าเด็กอายุ 3 - 5 ปี ได้รับการดูแลเลี้ยงดูจากสถานเลี้ยงเด็ก ศูนย์พัฒนาการเด็กเล็กและโรงเรียน ถึงร้อยละ 53.3⁽⁵⁾ ซึ่งจะต้องมีกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการร่วมกับเด็กอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ กลุ่มเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สถานเลี้ยงเด็กหรือโรงเรียน จึงเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญ ที่จะต้องได้รับการดูแลส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้มีพัฒนาการที่ดีสมวัย การส่งเสริมและสนับสนุนให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูผู้ดูแลเด็กและชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง และจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กในศูนย์เด็กเล็กอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ การติดตามและส่งต่อเด็กพัฒนาการสงสัยล่าช้าหรือมีพัฒนาการล่าช้า ไม่สมวัยให้ได้รับการดูแลและกระตุ้นพัฒนาการจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จึงน่าจะเป็นแนวทางการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่เหมาะสม เนื่องจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูผู้ดูแลเด็กและชุมชน เป็นผู้อยู่ใกล้ชิดและสามารถติดตามดูแลกระตุ้นพัฒนาการเด็กได้อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ นอกจากนี้ ครูผู้ดูแลเด็กถือว่าเป็นบุคคลสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก เพราะว่าเป็นคนดูแลเด็ก ส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาการ

ให้เด็ก และยังเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติให้กับเด็กอีกด้วย⁽⁶⁾

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะผู้รับผิดชอบดูแลการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี จึงสนใจที่จะศึกษาและพัฒนาหารูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เกิดประสิทธิผล และประสิทธิภาพที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยในการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้ประยุกต์ใช้การพัฒนารูปแบบดังกล่าวตามแนวทางของ ดีย์ และฮาริฮาราน (Dey & Hariharan)⁽⁷⁾ คือ

ขั้นตอนที่ 1 การค้นหาปัญหาและวิเคราะห์แนวทางแก้ไขปัญหา โดยการศึกษาสถานการณ์การดำเนินงานส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย แล้วนำข้อมูลดังกล่าวมาพิจารณาประชุมระดมสมองเจ้าหน้าที่สาธารณสุขผู้รับผิดชอบการดูแล

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และครูพี่เลี้ยงเด็กซึ่งเป็นตัวแทนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อระบุนักวิชาการที่ต้องการพัฒนาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ค้นหาวิธีการแก้ปัญหา และหาวิธีการวัดผลการพัฒนา

กลุ่มตัวอย่าง เป็นครูพี่เลี้ยงเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดสุพรรณบุรี แห่งละ 1 คน ซึ่งมีหน้าที่ในการดูแล และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่เด็ก และยินยอมให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจนแล้วเสร็จโดยสมัครใจ จำนวน 170 คน ซึ่งได้จากการคำนวณขนาดตัวอย่างของ Yamane⁽⁸⁾ ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบ 2 ขั้นตอน (Two stage random sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถาม ความพร้อมในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย การมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย และการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยของครูพี่เลี้ยงเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยเครื่องมือดังกล่าวมีค่าดัชนีความสอดคล้อง ของแต่ละข้อคำถามอยู่ระหว่าง 0.6 – 1.0 มีค่าความเชื่อถือของแบบวัดความพร้อมในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก = 0.77 แบบวัดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก = 0.89 และแบบวัดการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยของครูพี่เลี้ยงเด็ก = 0.91 และ 2) แบบรายงานผลการประเมินพัฒนาการเด็ก

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังนี้

1. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการกลุ่มผู้บริหาร ผู้อำนวยการโรงพยาบาล สาธารณสุขอำเภอ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขผู้รับผิดชอบงานพัฒนาการเด็กของโรงพยาบาล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อาสาสมัครสาธารณสุข ครูพี่เลี้ยงเด็ก และแกนนำชุมชนจำนวน 1 ครั้ง เพื่อนำเสนอผลการวิจัยและปัญหาอุปสรรคในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้ผู้เข้าประชุมได้รับทราบ และให้ข้อเสนอแนะในการวางแผนพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

2. พัฒนารูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังนี้

2.1 นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์สถานการณ์การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและผลการประเมินพัฒนาการเด็ก มาพูดคุยปรึกษาในกลุ่มผู้อำนวยการโรงพยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุขผู้ปฏิบัติงานส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ครูพี่เลี้ยง และผู้นำชุมชน จำนวน 30 คน และกำหนดรูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์เด็กเล็กจังหวัดสุพรรณบุรีภายใต้กรอบแนวคิดทฤษฎีในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพ PERCEDE Theory ของลอเรนซ์ ทั้งนี้ โดยการจัดเวทีประชุม

2.2 จัดเวทีประชุมครูพี่เลี้ยงเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวน 20 คนจำนวน 1 วัน เพื่อกำหนดหลักสูตรชุดการเรียนการสอนกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนา

เด็กเล็ก รวมถึงการวางแผนการสอนกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจังหวัดสุพรรณบุรี

2.3 ศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยการนำรูปแบบดังกล่าวไปสอบถามความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ และทำการแก้ไขปรับปรุง เพื่อให้มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้มากยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 การนำรูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย และประเมินผล จำนวน 40 แห่ง ดังนี้

1. พัฒนาศักยภาพของครูพี่เลี้ยงเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวน 40 แห่ง โดยการอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้แก่ครูพี่เลี้ยงเด็กเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กจังหวัดสุพรรณบุรี มีระยะเวลาการอบรม 2 วัน

2. ดำเนินการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวน 40 แห่ง ตามรูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจังหวัดสุพรรณบุรีที่ได้รับการพัฒนา ได้แก่

2.1 จัดการเรียนการสอนกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยครูพี่เลี้ยงจำนวน 40 คน

2.2 เฝ้าระวังและคัดกรองพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยครูพี่เลี้ยงเด็ก และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ปีละ 2 ครั้ง

2.3 ติดตามและเยี่ยมบ้านเด็กที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้า หรือมีพัฒนาการล่าช้า

3. ประเมินผลรูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสุพรรณบุรี เมื่อทดลองดำเนินการในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไปแล้ว 6 เดือน โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) ใน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง และกลุ่มเปรียบเทียบ

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ

1. ครูพี่เลี้ยงเด็กซึ่งเป็นตัวแทนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 80 แห่ง เลือกกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาโดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเป็นครูพี่เลี้ยงเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทดลองที่ดำเนินการตามรูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย จำนวน 40 แห่ง และครูพี่เลี้ยงในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเปรียบเทียบ (ดำเนินการแบบเดิมที่ทำอยู่) จำนวน 40 แห่ง โดย 1) เป็นครูพี่เลี้ยงเด็กมีหน้าที่ในการดูแลและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแก่เด็กปฐมวัย และมีเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้าอยู่ในการดูแล และ 2) ยินยอมให้ความร่วมมือในการวิจัย

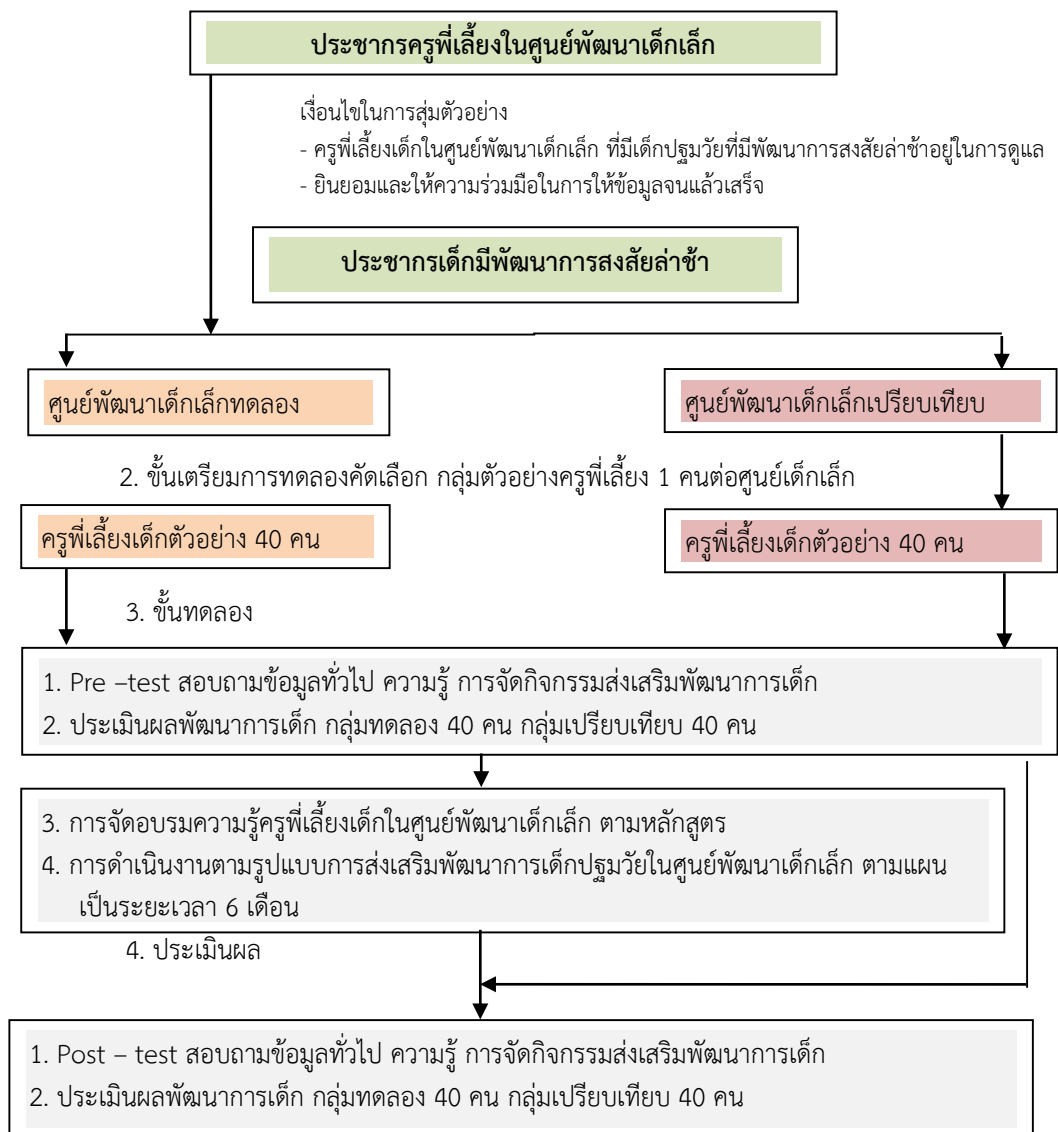
2. เด็กปฐมวัยที่มีผลตรวจคัดกรองพัฒนาการสงสัยล่าช้าในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในกลุ่มทดลอง และกลุ่มเปรียบเทียบ อย่างละ 40 แห่ง ๆ ละ 40 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย DSPM ของกระทรวงสาธารณสุข โดยใช้ประเมินผลความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กของครูพี่เลี้ยงเด็ก การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กโดยครูพี่เลี้ยงในศูนย์เด็กเล็ก และผลการพัฒนาการเด็กที่เปลี่ยนแปลง ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนและหลังดำเนินการ 6 เดือน

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ Independent t-test และ Paired sample t-test

ทั้งนี้ สรุปการดำเนินการได้ดังภาพ 1

1. ขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างประชากรสุ่มตัวอย่าง โดยวิธี Purposive Sampling

ภาพ 1 การดำเนินการประเมินผลการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรูปแบบการวิจัยกึ่งทดลอง

ผลการวิจัย

รูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดสุพรรณบุรี
ดังนี้

1. จัดการเรียนการสอนกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยตามหลักสูตรและแผนการสอนชุดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย จังหวัดสุพรรณบุรี โดยครูพี่เลี้ยงในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นระยะเวลา 6 เดือนติดต่อกัน

2. เฝ้าระวังและคัดกรองพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยครูพี่เลี้ยงเด็กและเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ปีละ 2 ครั้ง

3. ติดตามดูแลเยี่ยมบ้านเพื่อส่งเสริมและกระตุ้นพัฒนาการแก่เด็กที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้า หรือมีพัฒนาการล่าช้า โดยครูพี่เลี้ยงเด็กอาสาสมัครสาธารณสุข และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ร่วมกันเยี่ยมบ้านเพื่อไปให้ความรู้ และแนะนำผู้ปกครองที่ดูแลเด็กในการกระตุ้นพัฒนาการเด็ก

ทั้งนี้ หลักสูตรชุดการเรียนการสอนกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย อายุ 3 - 5 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นชุดการเรียนการสอนที่ผู้วิจัย ร่วมกับครูพี่เลี้ยงเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา ได้กำหนดขึ้นจากสภาพปัญหาการใช้คู่มือเฝ้าระวัง และส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่ไม่ต่อเนื่องสม่ำเสมอของครูพี่เลี้ยงเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อันเนื่องมาจากการไม่มีแผนการเรียนการสอนกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยตามคู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) ในหลักสูตรการเรียนการสอนปกติของศูนย์พัฒนา

เด็กเล็ก ความยากลำบากของครูพี่เลี้ยงในการนำกิจกรรมการส่งเสริม และกระตุ้นพัฒนาการเด็กปฐมวัยในคู่มือ (DSPM) ซึ่งแบ่งเป็นกิจกรรมย่อยๆ ตามกลุ่มอายุของเด็ก มาจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการให้กับเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทั้งนี้ บางครั้งกิจกรรมย่อยบางกิจกรรมอาจไม่ถูกนำมาจัดการเรียนการสอนแก่เด็กได้ เนื่องจากขาดอุปกรณ์การเรียนการสอน หรือกิจกรรมบางกิจกรรมไม่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ ประเพณี และวัฒนธรรมของเด็ก ดังนั้นผู้วิจัย จึงได้เชิญครูผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาเด็กปฐมวัย และครูพี่เลี้ยงเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มาร่วมกันคิดและพัฒนาหลักสูตรชุดกิจกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ที่ตอบสนองต่อการส่งเสริมและกระตุ้นพัฒนาการเด็กปฐมวัยตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายกิจกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กในคู่มือการเฝ้าระวัง และส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) ของกระทรวงสาธารณสุข เป็นชุดกิจกรรมส่งเสริม และกระตุ้นพัฒนาการเด็กที่ใช้จัดการเรียนการสอนกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการกับเด็กปฐมวัย ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้หลายกลุ่มอายุในการจัดการเรียนการสอนแต่ละครั้งในคราวเดียวกัน โดยหลักสูตรชุดการเรียนการสอนกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่พัฒนาขึ้นมาใหม่จะสอดคล้องกับ ประเพณี วัฒนธรรม กิจกรรมการเล่นตามบริบทของชุมชน และวัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอนที่หาได้ง่ายในพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี โดยชุดการเรียนการสอนกิจกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยอายุ 3 - 5 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแบ่งได้เป็น 5 กลุ่มสาระ คือ

- 1) กลุ่มสาระกิจกรรมกลางแจ้ง และ การเคลื่อนไหว
- 2) กลุ่มสาระกิจกรรมสร้างสรรค์ และ เสริมสร้างจินตนาการ
- 3) กลุ่มสาระเกมการศึกษา
- 4) กลุ่มสาระส่งเสริมประสบการณ์ชีวิต
- 5) กลุ่มสาระกิจวัตรประจำวันของเด็ก

สำหรับรูปแบบเดิม เป็นรูปแบบที่เคยปฏิบัติในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งใช้ในกลุ่มเปรียบเทียบนั้น มีการดำเนินการโดย ครูพี่เลี้ยงดำเนินการตามคู่มือการเฝ้าระวัง และส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) ของกระทรวงสาธารณสุข หรือตามที่ได้รับ การอบรมมา ไม่มีการจัดทำหลักสูตรการเรียน การสอนเด็กปฐมวัย และวางแผนการสอนที่เป็น ระบบ เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ ประเพณี และ วัฒนธรรมของเด็ก

ประสิทธิภาพรูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์เด็กเล็ก ได้ศึกษาประสิทธิภาพในเรื่องความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก พฤติกรรมการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยของครูพี่เลี้ยงเด็ก และผลการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการเด็กปฐมวัยของเด็กที่มีพัฒนาการสงสัย

ล่าช้าไม่สมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งในการศึกษาได้แบ่งกลุ่มในการศึกษาเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง (ใช้รูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์เด็กเล็กที่ได้พัฒนาขึ้น) และ กลุ่มเปรียบเทียบ (ใช้รูปแบบเดิมที่เคยปฏิบัติในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก) พบผลการศึกษา ดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กของครูพี่เลี้ยงเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พฤติกรรมการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยของครูพี่เลี้ยงเด็ก พบว่า ในกลุ่มทดลอง หลังจากได้รับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์เด็กเล็ก กลุ่มทดลองมีความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย และพฤติกรรมการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยของครูพี่เลี้ยงเด็ก เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P\text{-value} > 0.001$) และมีความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย และพฤติกรรมการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยของครูพี่เลี้ยงเด็ก ภายหลังการทดลองมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P\text{-value} > 0.001$) เช่นกัน ดังแสดงรายละเอียดในตาราง 1

ตาราง 1 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย และพฤติกรรมการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ของครูพี่เลี้ยงเด็ก

กลุ่มตัวอย่าง	n	$\bar{X}$	S.D.	t-value	df	P-value
ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย						
กลุ่มทดลอง						
ก่อนทดลอง	40	14.9	0.8	-12.476	39	<0.001
หลังทดลอง	40	18.0	1.5			

ตาราง 1 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย และพฤติกรรม
การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ของครูพี่เลี้ยงเด็ก (ต่อ)

กลุ่มตัวอย่าง	n	$\bar{X}$	S.D.	t-value	df	P-value
กลุ่มเปรียบเทียบ						
ก่อนทดลอง	40	14.9	0.8	0.621	39	0.538
หลังทดลอง	40	14.9	1.1			
ก่อนการทดลอง						
กลุ่มทดลอง	40	14.9	0.8	0.000	78	1.000
กลุ่มเปรียบเทียบ	40	14.9	0.8			
หลังการทดลอง						
กลุ่มทดลอง	40	18.0	1.5	10.244	78	<0.001
กลุ่มเปรียบเทียบ	40	14.9	1.1			
พฤติกรรมการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย						
กลุ่มทดลอง						
ก่อนทดลอง	40	99.9	8.3	-7.868	40	<0.001
หลังทดลอง	40	108.4	7.9			
กลุ่มเปรียบเทียบ						
ก่อนทดลอง	40	98.7	8.1	-1.312	39	0.197
หลังทดลอง	40	98.8	8.2			
ก่อนการทดลอง						
กลุ่มทดลอง	40	99.9	8.3	0.664	78	0.508
กลุ่มเปรียบเทียบ	40	98.7	8.1			
หลังการทดลอง						
กลุ่มทดลอง	40	108.4	7.9	5.250	78	<0.001
กลุ่มเปรียบเทียบ	40	98.8	8.2			

2. ผลการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการเด็กปฐมวัยของเด็กที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้าไม่สมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า ในกลุ่มทดลอง หลังจากได้รับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์เด็กเล็ก กลุ่มทดลองมีพัฒนาการดีขึ้น

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P\text{-value} > 0.001$) และภายหลังการทดลองก็มีพัฒนาการดีขึ้นมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P\text{-value} > 0.007$) เช่นกัน ดังแสดงรายละเอียดในตาราง 2

ตาราง 2 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้าไม่สมวัย ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

กลุ่มตัวอย่าง	n	$\bar{X}$	S.D.	t-value	df	P-value
พัฒนาการเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้าไม่สมวัย						
กลุ่มทดลอง						
ก่อนทดลอง	40	0.00	0.00	- 10.45	39	<0.001
หลังทดลอง	40	0.63	0.48			
หลังการทดลอง						
กลุ่มทดลอง	40	0.63	0.48	2.73	78	0.007
กลุ่มเปรียบเทียบ	40	0.38	0.38			

อภิปรายผล

จากการใช้รูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์เด็กเล็ก ทำให้ครูพี่เลี้ยงเด็กมีความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการ และพฤติกรรมการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยดีขึ้น ส่วนเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้าไม่สมวัย ก็มีพัฒนาการดีขึ้นเช่นกัน ซึ่งสามารถอธิบายเชิงเหตุผลได้ดังนี้

การพัฒนากระบวนการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนา

เด็กเล็ก และปัญหาอุปสรรคในการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย การพัฒนาหลักสูตรชุดการเรียนรู้การสอนกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย การพัฒนาศักยภาพครูพี่เลี้ยงเด็ก การดำเนินการจัดการเรียนการสอนเสริมตามหลักสูตรชุดการเรียนรู้การสอนกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย และการติดตามดูแลเยี่ยมบ้าน ทำให้เกิดการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่เป็นรูปธรรม มีแนวทางที่ชัดเจน ครูพี่เลี้ยงเด็กมีความรู้ความสามารถในการดำเนินการส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่เหมาะสม

กับบริบทพื้นที่ ประเพณี และวัฒนธรรมของเด็ก อีกทั้งเป็นการสร้างกระแสการดำเนินการส่งเสริมพัฒนาการเด็กทำให้รูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยดังกล่าว ได้รับการพัฒนาได้อย่างเหมาะสม ทำให้เกิดผลการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้าไม่สมวัย ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ในการวิจัยในครั้งนี้ ส่วนหนึ่งได้เน้นการให้ความรู้ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยของครูพี่เลี้ยงเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของปฐม นวลคำ⁽⁹⁾ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กของครูพี่เลี้ยง ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยของครูพี่เลี้ยงเด็ก

จากผลการวิจัย พบว่าหลังการทดลอง ครูพี่เลี้ยงเด็กกลุ่มทดลองมีความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย และพฤติกรรมการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในศูนย์เด็กเล็ก ดีกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ เนื่องจากผู้วิจัยได้ดำเนินการตามรูปแบบแนวทางการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อย่างมีแบบแผนโดยการนำเอาแนวคิด PRECEDE framework มาใช้ในการวางแผนแก้ไขปัญหาการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยนำปัจจัยความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กของครูพี่เลี้ยง ทั้งความรู้ด้านการเฝ้าระวังและคัดกรองพัฒนาการเด็ก ความรู้ตามหลักสูตรการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย มาจัดเป็นรูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดำเนินการฝึกอบรมแก่กลุ่มครูพี่เลี้ยงเด็ก และให้ไปดำเนินการส่งเสริมพัฒนาการเด็กตามรูปแบบดังกล่าวเป็น

ระยะเวลา 6 เดือน ส่งผลให้ภายหลังการทดลอง ดำเนินการรูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยมีการเปลี่ยนแปลงความรู้ และพฤติกรรม การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการของเด็กที่สงสัยล่าช้าให้มีพัฒนาการที่สมวัย

จุดเด่นของรูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก็คือ การพัฒนาศักยภาพครูพี่เลี้ยงเด็กในการดำเนินงานส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยการมีส่วนร่วมคิดในการออกแบบหลักสูตรชุดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีการมีส่วนร่วมวางแผนจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรชุดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย และที่สำคัญเมื่อพบเด็กมีพัฒนาการสงสัยล่าช้า ครูพี่เลี้ยงเด็ก ผู้ปกครอง และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมีส่วนร่วมในการวางแผนดูแลช่วยเหลือ ติดตามส่งต่อเด็กมีพัฒนาการสงสัยล่าช้า อีกทั้งมีการส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ ประเพณี และวัฒนธรรมของเด็ก

ข้อเสนอแนะ

1. ในเชิงนโยบายทางสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี ควรนำรูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดสุพรรณบุรี มากำหนดเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ดี และนำไปขยายผลการดำเนินงานส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของจังหวัดสุพรรณบุรีให้ครอบคลุม

ครบทุกแห่ง โดยประสานความร่วมมือดำเนินงานผ่านกลไกคณะอนุกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กปฐมวัยระดับจังหวัด ที่มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานขับเคลื่อนนโยบายการดำเนินงานส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ดีตามรูปแบบดังกล่าวไปยังสำนักส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัด และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบดูแลกำกับการปฏิบัติงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2. การนำรูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไปใช้ ควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ ซึ่งแตกต่างจากเดิมที่เคยทำเมื่อพิจารณาในทางปฏิบัติ นั้น ถือว่ามีความเป็นไปได้ในการดำเนินการ โดยควรมีการดำเนินการดังนี้

2.1 มีการวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และปัญหาอุปสรรคในการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในแต่ละแห่ง

2.2 พัฒนาหลักสูตรชุดการเรียนรู้การสอนกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยให้เหมาะสมกับสภาพศูนย์เด็กเล็กแต่ละแห่งที่สามารถดำเนินการได้

2.3 ทางสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรดำเนินการพัฒนาศักยภาพครูพี่เลี้ยงเด็กให้มีความรู้ ความเข้าใจสามารถดำเนินการจัดทำแผนการดำเนินการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย และดำเนินการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ตามบริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.4 เมื่อดำเนินการส่งเสริมพัฒนาการเด็กไปได้ระยะหนึ่งแล้ว ในกลุ่มเด็กที่สงสัยว่ามีพัฒนาการล่าช้า ครูพี่เลี้ยงเด็กควรร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อสม. ผู้นำชุมชน ติดตามดูแลเยี่ยมบ้าน เพื่อให้คำแนะนำการกระตุ้นพัฒนาการเด็กให้กับผู้ดูแลเด็ก ส่งเสริมให้ครอบครัวเด็กจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม เพื่อการกระตุ้นพัฒนาการเด็ก และมีการติดตามเป็นระยะๆ

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักตรวจและประเมินผล กระทรวงสาธารณสุข. สรุปผลงานประจำปี 2558 โครงการส่งเสริมพัฒนาการเด็กเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เนื่องในโอกาสฉลองพระชนมายุ 5 รอบ 2 เมษายน 2558. 2558.
2. กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. “ผลการดำเนินงานส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ปีงบประมาณ 2558”. ใน สรุปผลการดำเนินโครงการส่งเสริมพัฒนาการเด็กเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เนื่องในโอกาสฉลองพระชนมายุ 5 รอบ 2 เมษายน 2558. 2558.
3. สำนักสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี. รายงานผลการสำรวจพัฒนาการเด็ก ปี พ.ศ. 2560. 2560.
4. Isaranurug C, Nanthamongkol S and Kaewsiri D. Factors influencing development of children aged one to under six year old. J med assoc thai, 2005, jan ; 88(1).
5. รัตโนทัย พลับรู้อการ และคณะ. “วิเคราะห์สุขภาวะเด็กและวัยรุ่นอายุ 2-5 ปี”. ใน วันดี นิงสานนท์ และคณะ, บรรณาธิการ. สุขภาวะของเด็กและวัยรุ่นไทย พ.ศ. 2552. กรุงเทพมหานคร: ปิยอนด์เอ็นเทอร์ไพรซ์, 2552 .
6. ทิพย์สุดา สุเมธาเสนีย์. ความร่วมมือในการจัดการศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชนในภูมิภาคเอเชีย แปซิฟิก. วารสารคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษาแห่งสหประชาชาติ. 2559. (อัดสำเนา)
7. Dey, K. P., & Hariharan, S. Integrated approach to healthcare Quality management: A case study. The TQM Magazine, 2006, 18 (6); 583-605.
8. Yamanae, T. Statistics : An Introductory Analysis. London : John Weather Hill, Inc. 1967.
9. ปฐม นวลคำ. การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจังหวัดแม่ฮ่องสอน. รายงานวิจัย. 2559